

**LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS ĮSTATYMO NR. VIII-1099
38¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO**

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo Nr. VIII-1099 38¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas) parengti siekiant tobulinti Konkurencijos įstatyme įtvirtinto pranešėjų instituto veiksmingumą keičiant apmokėjimo pranešėjams už pateiktus įrodymus tvarką.

Projekto tikslas – sudaryti sąlygas veiksmingesnei konkurenciją ribojančių susitarimų (kartelių ir perpardavimo kainų palaikymo susitarimų) nustatymo procedūrai Lietuvoje.

2. Projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projekto iniciatorius ir rengėjas – Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
Projekto teikėjas – Seimo narys Kazys Starkevičius.

3. Dabartinis Projekte aptartų teisinių santykių reguliavimas

Konkurencijos įstatymo 38¹ straipsnis numato, kad Konkurencijos taryba turi teisę mokėti vienkartinę išmoką fiziniams asmenims, pateikusiems įrodymus, kuriais remdamasi Konkurencijos taryba nustato konkurentų susitarimą, nurodytą Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje, arba ne konkurentų susitarimą dėl tiesioginio ar netiesioginio kainų nustatymo (fiksavimo), nurodytą Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte. Šiame straipsnyje taip pat numatyta šios išmokos apskaičiavimo tvarka, t. y. ji sudaro 1 procentą Konkurencijos tarybos visų už pažeidimą, apie kurį įrodymus pateikė asmuo, paskirtų baudų sumos, tačiau ne mažiau kaip 1000 eurų ir ne daugiau kaip 100 000 eurų. Taip pat įtvirtintos ir mokėjimo sąlygos, pavyzdžiui, reikalavimas, kad asmuo įrodymus būtų pateikęs iki Konkurencijos tarybos tyrimo pradžios ir būtų pirmasis juos pateikęs asmuo. Konkurencijos įstatymo 38¹ straipsnio 4 dalyje numatyta, kad Konkurencijos taryba nustato vienkartinės piniginės išmokos skyrimo ir mokėjimo tvarką.¹

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1

Konkurencijos tarybos 2019 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. 1S-85 (2019) patvirtinta [Vienkartinės piniginės išmokos už įrodymų pateikimą Konkurencijos tarybai skyrimo ir mokėjimo tvarka](#). Priėmus Projektais siūlomus pakeitimus, pastarojo tvarka bus atitinkamai pakeista.

Konkurencijos įstatymo 38¹ straipsnio pakeitimais siekiama dar labiau paskatinti fizinius asmenis kreiptis į Konkurencijos tarybą ir atskleisti pavojingiausias konkurencijos teisės pažeidimus – kartelius ir perpardavimo kainų palaikymo susitarimus.

Pirma, Projekte asmeniui vienkartinės išmokos dydžio siūlytina nesieti su už pažeidimą, apie kurį įrodymus pateikė fizinis asmuo, paskirtų baudų suma. Šis pakeitimas sudarytų sąlygas geriau įvertinti konkrečiu atveju pateiktų įrodymų pobūdį, įrodomąją vertę bei, esant galimybei, asmeniui išmoką sumokėti anksčiau nei baigiama pažeidimo tyrimo procedūra ir skiriamos (apskaičiuojamos) baudos už pažeidimą. Kadangi konkurencijos teisės pažeidimai yra kompleksiniai ir sudėtingi, tai, kad asmuo išmokos sumokėjimo turi laukti kartais ir keletą metų, nėra proporcinga ir neskatina kreiptis į Konkurencijos tarybą bei pateikti įrodymus.

Konkurencijos taryba nustatydamą išmokos dydį įvertintų tokias aplinkybes kaip asmens pateiktų įrodymų pridėtinė įrodomoji vertė, pažeidimo pavojingumas, trukmė ir įtaka vartotojams, taip pat asmens, pateikusių įrodymus, bendradarbiavimas su Konkurencijos taryba ir patiriamos rizikos lygis, bei kitos reikšmingos aplinkybės. Pažymėtina, kad asmens, atskleidžiant pažeidimą ir pateikiant įrodymus, patiriamos rizikos lygis: galimos neigiamos pasekmės, atsakomieji veiksmai ar kitokie nuostoliai, pavyzdžiui, darbo praradimas, papildomai patvirtina poreikį išmokos dydžio nesieti su pažeidimo baudų suma, bei nenustatyti minimalaus išmokos dydžio². Pavyzdžiui, Konkurencijos taryba galėtų sumažinti baudų už pažeidimą dydį, jeigu pažeidimą padarę ūkio subjektai prisipažintų ir pateiktų papildomus pažeidimo įrodymus, kas lemtų, kad išmoka asmeniui sumažėtų, nes sumažėtų ir baudų dydis, nors būtent asmens indėlis, jo patirta rizika ir veiksmai sudarė sąlygas išaiškinti pažeidimą ir paskatinti ūkio subjektus neginčyti bei pripažinti pažeidimą.

Pažymėtina, kad toks Projekte siūlomas reguliavimas atitiktų ir kitų nacionalinių bei Europos priežiūros institucijų praktiką bei sudarytų sąlygas išmokos dydį pritaikyti prie asmens pateiktų įrodymų vertingumo Konkurencijos tarybos atliekamoje galimo pažeidimo nagrinėjimo procedūroje. Tai, kad išmokos dydis nustatomas įvertinus konkretaus atvejo aplinkybes, yra numatyta ir Specialiųjų tyrimo tarnybos Atlyginimo asmenims, suteikusiems Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai vertingą informaciją apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, tvarkos aprašo tvarkos 6 punkte³, Lietuvos Respublikos Vyriausybės Atlyginimo pranešėjams už vertingą informaciją tvarkos aprašo 6 ir 7 punktuose⁴, taip pat Jungtinės Karalystės konkurencijos

2

Asmenų, pateikiančių įrodymus, finansinės naudos turėtų būti tokio lygio, kad būtų kompensuota rizika, su kuria šie informatoriai susiduria atskleisdami konkurencijos teisės pažeidimų egzistavimą.

3

[Atlyginimo asmenims, suteikusiems Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai vertingą informaciją apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, tvarkos aprašas](#), patvirtintas Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2015 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. 2-38.

4

Atlyginimo pranešėjams už vertingą informaciją tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1133.

priežiūros institucijos pranešėjų programoje⁵. Be to, Lietuvos Respublikos [pranešėjų apsaugos įstatymo](#) 12 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodoma, kad sprendimas dėl atlyginimo už vertingą informaciją pranešėjui priimamas, atlyginimas apskaičiuojamas ir mokamas vadovaujantis šiais principais – nenustatomas maksimalus atlyginimas pranešėjui.

Antra, Projektu taip pat siekiama panaikinti ir kitus perteklinius reikalavimus, neskatinusius asmenų kreiptis į Konkurencijos tarybą ir pateikti įrodymų apie pažeidimus. Siūloma atsisakyti reikalavimo, kad išmoka skiriama asmeniui tik tuo atveju, jeigu jis įrodymus pateikė iki Konkurencijos tarybos tyrimo pradžios ir yra pirmasis juos pateikęs asmuo. Asmenys gali pateikti naudingų įrodymų ir tais atvejais, kai pažeidimo tyrimas jau yra pradėtas, pavyzdžiui, asmuo tik tada sužino, kokie veiksmai yra laikomi priešingais konkurencijos teisės reikalavimams ir pateikia pridėtinę vertę turinčių įrodymų, kurių Konkurencijos taryba neturėjo. Be to, atsižvelgiant į pažeidimų ir tyrimų sudėtingumą bei kompleksiskumą, taip pat gausų tiriamų subjektų skaičių, pažeidimo įrodymai gali būti prieinami daugeliui asmenų, ir jiems nors ir esant ne pirmiesiems ir ne tik iki tyrimo pradžios pateikus šiuos įrodymus, vis tik gali būti reikšmingai prisidėta prie pažeidimo nustatymo. Atsižvelgiant į tai pagrįsta, kad ir tokiais atvejais asmenims būtų atlyginama. Papildomai pažymėtina, kad minėtos sąlygos kaip – pateikti įrodymus iki tyrimo pradžios ir būti vieninteliam tai padariusiam asmeniui, nėra numatytos aukščiau minėtuose nacionalinių bei Europos priežiūros institucijų teisės aktuose, todėl jų siūloma atsisakyti ir Konkurencijos įstatyme.

Vengiant dvigubo apmokėjimo už tų pačių įrodymų apie pažeidimus pateikimą skirtingoms institucijoms, pavyzdžiui, Konkurencijos tarybai ir Specialiųjų tyrimų tarnybai, kuri taip pat turi išmokų pranešėjams mokėjimo institutą, siūlytina numatyti, kad išmoka nemokama, jeigu už pateiktus įrodymus asmeniui jau buvo bet kokia forma sumokėtas atlyginimas⁶.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Projektu iš esmės siekiama patobulinti ir efektyvinti pranešėjų pagal Konkurencijos įstatymą institutą, perkelti gerąsias pranešėjų institutų taikymo praktikas į Konkurencijos įstatymą.

5

Prieiga per internetą [<https://www.gov.uk/government/news/blowing-the-whistle-on-cartels>]

6

Analogiškas reikalavimas numatytas [Atlyginimo pranešėjams už vertingą informaciją tvarkos aprašo](#), patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1133, 5.3 papunktyje, taip pat [Atlyginimo asmenims, suteikusiems Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai vertingą informaciją apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, tvarkos aprašo](#), patvirtinto Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2015 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. 2-38, 6.4 papunktyje.

Dėl Projekto siūlomų pakeitimų daug platesnis ratas asmenų, turinčių įrodymų apie kartelius ir perpardavimo kainų susitarimus, galės kreiptis į Konkurencijos tarybą ir gauti atlyginimą už pateiktus įrodymus (taip pat užtikrinant tų asmenų konfidencialumą). Kartu tai, kad daugiau asmenų yra sudarytos paskatos ir suteikiamos garantijos (atlyginimas, konfidencialumas) pranešti apie pažeidimus, reiškia, kad Konkurencijos tarybai sudaromos sąlygos nustatyti daugiau draudžiamų susitarimų, kurie dažnai yra slapti ir juos išaiškinti be apie juos žinančių asmenų pagalbos, yra sudėtinga. Be to, tai, kad apie draudžiamą susitarimą bet kuriuo metu gali būti informuota Konkurencijos taryba, sukuria spaudimą ir konkurenciją ribojančiuose susitarimuose dalyvaujančioms įmonėms pačioms pripažinti pažeidimą, kreiptis į Konkurencijos tarybą ir taip išvengti baudos, t. y. prasinaudoti atleidimo nuo baudų (angl. *leniency*) programa.

Taigi, Projektu siūlomi pakeitimai prisidėtų prie veiksmingesnės konkurencijos priežiūros, draudžiamų susitarimų išaiškinimo ir Konkurencijos tarybos išteklių taupymo.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimtų įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Projektas turės teigiamos įtakos verslui, nes Projektu siūlomi pakeitimai skatins pranešti apie konkurencijos teisės pažeidimus ir taip bus užtikrinta veiksmingesnė konkurencija rinkose.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, įstatymai, kuriuos būtina priimti, galiojantys įstatymai, kuriuos reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priimto Projekto inkorporuoti į teisinę sistemą kitų įstatymų priimti, galiojančių įstatymų pakeisti ar panaikinti nereikės.

10. Projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimams, o įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus.

11. Projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Projekto nuostatos neprieštarauja Konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir parengimo terminai

Konkurencijos įstatymo įgyvendinimui naujų įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės, išskyrus pakeitimus jau priimtuose poįstatyminiuose teisės aktuose.

13. Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšos, kurių prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu konsultuotasi su Konkurencijos tarybos atstovais.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „pranešėjas“, „vienkartinė išmoka“, „atlyginimas už įrodymus“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
